

1. postní

Lukáš 5,27-32 (2015)

1.

Kdopak z vás, bratři a sestry, už byl letos u doktora? Málokdo? Můžeme o sobě tedy říci, že jsme zdraví? Zkusím se zeptat jinak. Kdo z vás si dělá naděje, že se letos obejde bez doktora? Některé zdravotní pojišťovny dovolují svým klientům nahlédnout do jejich účtů. Jeden se pak nestačí divit. Že bych opravdu tolikrát za rok vyhledal lékařskou pomoc? Nebo ještě jinak. Jsem vyzván na preventivní prohlídku: přinést moč, dát si odebrat krev, změřit tlak, objednat se na rentgen. Když mě pak lékař posadí proti sobě, je ve mně malá dušička. Co když bude některý z nálezů pozitivní? „K doktorům raději nechod', vždycky ti něco najdou.“ Myslíme si, že jsme zdraví, dosud zdraví, prozatím zdraví; nepotřebujeme lékaře. „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní,*“ říká Ježíš a cituje tak nějaké dobové úsloví. A k lidové moudrosti dodává vlastní sdělení, slovo Páně: „*Nepřišel jsem volat k pokání spravedlivé, ale hříšníky.*“ Už starozákonní proroci mluvili o spáse jako o uzdravení z těžké nemoci. Řecké sloveso pro naše „spasit“, ΣΩΖΕΙΝ, znamená – stejně jako německé heilen nebo anglické heal – také uzdravit. Tak jako nepotřebují zdraví a zdravé lékaře, zdravotní sestry, ordinace, lékárny a nemocnice, nepotřebují spravedliví a spravedlivé faráře, kostely, varhaníky, kostelníky, theology. Ti lehkomyšlnější mezi námi se ujišťují, že jsou zdraví, že nejsou nemocní – a že jsou spravedliví, že nejsou hříšní. Jestliže v čekárnách u doktora posedávají kašlající a smrkající pacienti, do kostelních lavic usedají a k oltáři či stolu Páně se šourají kající hříšníci a hříšnice. Tak co vás, bratře, trápí, uvidíme, co se s tím dá dělat.

2.

Oba zmíněné výroky pronesl Ježíš *na hostině*, na hostině v domě *celníka Leviho*. Evangelista říká, že to byla veliká hostina. Veliká ne proto, že se na ní servírovalo hodně jídla a pití, veliká proto, že na ni přišlo hodně lidí. „*Bylo tam množství celníků a jiných, kteří s ním stolovali.*“ Jiní tu znamená *jiní než já, než my, jiní než naši*. Ani dnes není úplně jedno, kdo si s kým kde sedne ke stolu. Někdy stačí, aby si u oběda k „vašemu“ stolu přisedl „někdo jiný“, a řízek a pivo už nechutnají tak, jak chutnaly, dokud jste byli sami. Kdyby spolu stolovali jen učedníci a Ježíš, byl by Ježíš zcela mezi svými. Kdyby spolu stolovali Ježíš a „obrácený“ celník Levi plus Ježíšovi učedníci-rybáři a Leviho kamarádi a kolegové - („neobrácení!“) celníci, pak by sice Ježíš už nebyl tak docela „mezi svými“, ale konflikt, který posléze nastal, by nastat nemusel. Jenomže oni tam, zřejmě někde v pozadí, možná tak trochu jako pozorovatelé, diváci, byli ještě „*farizeové a jejich zákoníci*“. Pomíchali se zástupci špatné i dobré společnosti, lidé slušní a spořádaní i lidé všelijací. Zbožní a bezbožní. Mám říci také: Hříšní a spravedliví? Většina vykladačů Lukášova evangelia se shoduje na tom, že Ježíš svou odpovědí farizeům

nezpochybnil skutečnost, že spravedliví – rozuměj spravedliví v náboženském smyslu, spravedliví před Bohem – existují, ano, že byl přesvědčen, že těmito spravedlivými jsou právě farizeové. Že svá slova o spravedlivých a hříšných nemyslel ani polemicky ani ironicky, že je myslel tak, jak je řekl. „*Nepřišel jsem volat k pokání spravedlivé, ale hříšníky.*“

Jak vlastně k tomu promíchání jedněch a druhých došlo? Může za to *celník Levi*. Evangelijní perikopa je v některých Biblích nadepsána „Hostina celníka Leviho“, v jiných „Povolání celníka Leviho“. Tvoří ji dva krátké *celnické příběhy*.

V dřívějších společnostech existovala – můžeme se přit o to, zda tomu tak je i v naší demokratické společnosti – povolání, v nichž to bez hříchu ani nešlo či nejde. Ti, kdo se na ně dali, museli nést ódium pohrdané, nenáviděné profese. Těžko říci, zda si taková povolení volí jedinci morálně méně citliví a nábožensky vlažní, nebo zda léta práce v takových ošidných povoláních zkazí člověka kdysi bezúhonného. V rané církvi i ve staré Jednotě bratrské křesťanům taková povolání zakazovali, naši generaci komunisté mezi vojáky, policisty, státní úředníky, politiky, obchodní manažery, šéfy všeho druhu, žurnalisty a mediální pracovníky prostě nepustili.

Nebudu tu teď mařit čas výkladem biblických reálií (od toho jsou biblické hodiny / přednášky z dobového pozadí Nového zákona; pilní návštěvníci bohoslužeb už jistě vyslechli nejedno kázání s exkursem o celnících). *Celník* (kralický výraz publikán chce říci: činitel veřejné správy) slouží – vedle nevěstky – evangelistům jako čítankový příklad těžkého hříšníka, hříšníka na první pohled, hříšníka podle úsudku většiny. Výběrčí daňových a celních poplatků do římské státní pokladny i do pokladny místního Heroda Agrippy hřešil hned ve třech rovinách. Hřešil proti bližnímu, byl to vydřiduch. Hřešil proti lidskému společenství, byl to prořímský kolaborant. Hřešil proti Bohu, byl to zpohanštělý odrodilec.

S celníky se židé museli stýkat obchodně a občansky, v soukromém životě se jim vyhýbali; nábožensky uvědomělí farizeové jim šli z cesty, jak jen mohli. Nedivíme, že právě oni dali *reptáním* najevo svůj nesouhlas s chováním Ježíšových učedníků, ano s postojem samotného Ježíše: „*Jak to, že jíte s celníky a hříšníky?*“

Prvoplánová jednoduchá odpověď by zněla: Protože nás i je k sobě pozval na párty náš nový spolu-učedník Levi. A proč pořádá celník Levi takový večírek? Protože dnes změnil povolání, ano, protože dnes změnil svůj život: s něčím starým skoncoval a s něčím novým začal. Ježíš si ho vybral za svého učedníka. Příběh povolání celníka – evangelista Matouš ho ztotožňuje s učeníkem Matoušem – je krátký, kratší by snad už ani být nemohl. Ježíš spatřil v celníci celníka, zavolal na něho „*Pojď za mnou*“ a povolání „*nechal všeho a šel za ním*“. Dvě věty přinášejí jediné dva detaily: Lévi v celnici seděl a že na zavolání vstal. Co chybí naprosto, je sebemenší reflexe toho, co se děje či co se stalo. Nikdo, ani aktéři příběhu ani jeho vypravěči, tu nic nepromyšlí, nad ničím nemudruje, nic nezvažuje. Zazní ničím nezdůvodněné povolání a oslovený okamžitě odpoví bezvýhradnou poslušností. Následně pak ten polepšený hříšník, ten celnický kající, svolá večírek, kam pozve své staré i své nové známé. Dopustil se tak chyby? Jednal o své vlastní újmě? Neměl se o tom raději nejprve s Ježíšem nebo se staršími učeníky poradit? Nebo tomu máme rozumět tak, že vše činil s jejich tichým nebo dokonce

výslovným souhlasem? Byl to večírek na rozloučenou? (Já tady na celnici končím, vy na svých celnicích zůstáváte.) Nebo tu nový učedník vytušil misijní příležitost? (Příklady táhnou, třeba se roztrhne pytel s celnickými kajícími.)

Odpověď reptajícím farizeům dává sám Ježíš. Z jeho odpovědi se dozvídáme, že Lévi nejednal neježíšovsky, ano, že jednal dobře ježíšovsky. *Kvůli spravedlivým jsem nepřišel. Ti, co jsou bez hříchu, mě nepotřebují.* Lidé nábožensky a mravně v pořádku nemusejí činit pokání. Kát se přece může jenom ten, kdo se má z čeho kát.

Ježíšovo „*Přišel jsem*“ není pouhé „*Přišel jsem dnes večer mezi vás*“, je to Kristovo „*Přišel jsem na svět*“. *Přišel jsem pro všechny, kdo potřebují mou pomoc.* Lékař léčí bez ohledu na to, kam patří jeho pacient: zda je Ukrajinec nebo Rus, křesťan, žid nebo muslim, černý nebo bílý, demokrat nebo komunista nebo fašista, zda mu bude nebo nebude mít čím zaplatit. „*Přišel jsem pro všechny*“ nikoho nevylučuje. Zdravé to nemusí zajímat, zdraví k doktorovi nechodí, čekárny jsou plné nemocných, ještě by od nich mohli něco chytit – nebo by jim pan doktor mohl také něco najít, že. Nejsme v dogmatice, zaražme všechny případné úvahy o tom, zda existují před Bohem zdraví lidé. A odpověď na někdy se vtírající otázku, kdo je a kdo není hříšný, přenechme Pánu Bohu. Jediné, co by mně teď mělo zajímat, je, *zda já nepotřebuji lékaře, zda také já nepatřím mezi hříšníky a hříšnice, které Ježíš volá k pokání.*

3.

Nedělí vstoupíme/jsme vstoupili do postního období, do šesti týdnů příprav na Velikonoce. Výzva k pokání je výzvou k jakémusi *screeningu duše*. Všichni máme sklon sami sobě, druhým lidem a možná i Pánubohu namlouvat, že naše hříchy, pokud něco takového registrujeme, nestojí za řeč. Že jsou, řečeno lékařkou terminologií, „v mezích normálu“. Že to bez nich opravdu nejde. Slovy sv. Augustina: *Non possumus non peccare*, nemůžeme nehřešit. Jenomže člověk, který uposlechl Ježíšovy výzvy k následování a vykročil za ním; hříšník, který se stal jeho učedníkem; hříšník, který se s ním a jinými křesťany a křesťankami octl na hostině u jednoho stolu, už také může nehřešit, *Potest non peccare*. Bohoslužba, kázání a svátosti, je takový posilující lék do našich všelijak zamotaných a nejednou opravdu obtížně zvládnutelných životů. Přišel volat k pokání hříšníky. Nemocní potřebují lékaře. Cesta k životnímu uzdravení nevede jinudy než přes pokání. Postní neděle/středy je/jsou k tomu dobrou příležitostí. Amen.